

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ Ընտանիքի հոգեբանություն,
կոնֆլիկտներ
Առարկան՝ Դասվար

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Գոհար Մարտիրոսյան

Ուսումնական

հաստատություն՝ Թաթուլի Թ. Կրպեյանի անվան
միջնակարգ դպրոց

Երևան 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն-----	3
Ընտանիքի հոգեբանություն-----	4
Կոնֆլիկտներ-----	5
Ընտանեկան կոնֆլիկտների ազդեցությունը երեխայի վրա-----	11
Եզրակացություն-----	14
Գրականություն-----	15

ՀԱՐՑ՝ Ինչպիսի ազդեցություն է ունենում ընտանեկան կոնֆլիկտները երեխայի վրա:

Ներածություն

Թեմայի արդիականությունը՝ վերջին տասնամյակում գնալով շատանում է ընտանեկան կոնֆլիկտները ու ամուսնալուծությունները:

Այս աշխատանքի նպատակն է արդյունավետ ուղիներ փնտրել ծնողներին օգնելու, երեխաների պաշտպանությունն ապահովելու համար,ինչը կարող է իրականացնել միմիայն ընտանիքի,դպրոցի , հասարակության համագործակցված աշխատանքի շնորհիվ:Շատ կարևոր է ընտանիք-դպրոց կապը՝ հետեւողական, հստակ, երկկողմանի:

Ընտանիքը մարդկանց համայնք է, որը միավորված է ամուսնությամբ կամ արյունակցական հարաբերություններով: Նրանք ընդհանուր կյանք են վարում, ունեն ընդհանուր նպատակներ, ծրագրեր, բյուջե և այլն: Բայց ընտանեկան հարաբերությունների էությունը միայն նյութական հարստության մեջ չէ, դա ջերմ զգացմունքներն են, որ մենք ցուցաբերում ենք միմյանց հանդեպ, ավանդույթները, վստահությունը, աջակցությունն ու փոխօգնությունը:Յուրաքանչյուր մարդու համար կարևոր է ունենալ ընտանիք, տուն: Ընտանիքը ամբողջ է, փրկություն դժվարություններից, աջակցություն, պաշտպանություն դաժան աշխարհից: Ամուր ընտանիքը տալիս է ջերմություն, հարմարավետություն, խաղաղություն: Ի վերջո, տանը մենք շրջապատված ենք հարազատներով, ովքեր սիրում են մեզ, հասկանում են մեզ, այն մարդիկ, ովքեր միշտ պատրաստ են օգնելու:Ցանկացած ընտանիքի համար ընտանեկան արժեքների ցանկը կպարունակի անսահման թվով իրեր: Բայց մեզանից յուրաքանչյուրը պետք է հստակ պատկերացնի ընտանեկան այն արժեքները, որոնք օգնում են ամրապնդել ամուր և ընկերական ընտանիք ստեղծելու հիմքը: Բարոյական և էթիկական սկզբունքների իմացությունը կարևոր դեր է խաղում ընտանիքի յուրաքանչյուր անդամի նկատմամբ վստահության ձևավորման և վստահության բարձրացման գործում:

Հասարակության փոփոխությունն ու զարգացումը, նոր հայացքները ձևավորում են ընտանեկան արժեքների նոր ըմբռնում: Այսօր ծնողների և երեխաների բարոյական առաջնահերթությունները զգալիորեն տարբերվում են: Երեխաների մոտ այս հայեցակարգի նկատմամբ վերաբերմունքն ավելի առաջադեմ, բայց կոշտ բնույթ ունի: Այս միտումը նկատվում է այն պատճառով, որ յուրաքանչյուր հաջորդ երիտասարդ սերունդ նախորդից վերցնում է միայն ամենաանհրաժեշտը, իր մեջ բերում իր սեփական, ներկայումս տեղին, ընտանեկան սովորույթներն ու ավանդույթները: Իհարկե, այնպիսի հասկացություններ, ինչպիսիք են վստահությունը, սերը, փոխօգնությունը, հարգանքը և բարությունը, մնում են հիմնարար 21-րդ դարի մարդու համար: Բայց, ցավոք, նրանք գտնվում են հասարակության խնդիրների պատճառով առաջացած տարբեր գործոնների ճնշման տակ:

ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ժամանակակից հոգեբանության ճյուղ է, որն ուսումնասիրում է մարդու զարգացումը ընտանեկան միջավայրում, ներընտանեկան հարաբերությունների հոգեբանական բնութագրերը և հասարակության մեջ ընտանիքի հարմարվողականության հոգեբանական մեխանիզմները:

Հիմնական հոգեբանությունը հիմնված է ընտանիքի սոցիոլոգիայի, հոգեբանական գիտելիքների տարբեր ճյուղերի, ընտանեկան հոգեթերապիայի, հոգեբանական խորհրդատվության, հոգեպրոֆիլակտիկ և ընտանիքների հետ սոցիալական աշխատանքի վերաբերյալ հետազոտական տվյալների վրա:

Այն տալիս է առողջ ընտանիքի և ընտանեկան պաթոլոգիայի հոգեբանական նկարագրությունը, ինչպես նաև նպաստում է այդ գիտելիքների գործնական կիրառմանը ընտանիքներին հոգեբանական օգնության ընթացքում՝ վերջիններիս համար հանդես գալով որպես գիտահոգեբանական հիմք: Ընտանիքի հոգեբանությանը հասանելի տվյալները հիմք են հանդիսանում ընտանիքին օգնելու տարբեր տեսակի սոցիալական և հոգեբանական ծրագրերի ձևավորման համար: Դրանք նաև աղբյուր են հանդիսանում ընտանիքի հետ աշխատող մասնագետների պատրաստման գիտական սկզբունքների մշակման, ներընտանեկան հարաբերությունների շտկման համար:

Ընտանիքի հոգեբանության առարկան ընտանիքի ուսումնասիրության հոգեբանական մոտեցման առանձնահատկությունն է որպես միջանձնային փոխազդեցությունների համակարգ, նրա կառուցվածքը (սեռը և տարիքը և դերը) և գործառույթները (անհատին պաշտպանում է հասարակության մանիպուլյատիվ ազդեցություններից և հարմարեցնում նրան: կյանքը այս հասարակության մեջ) Ընտանիքի հոգեբանությանը հասանելի տվյալները հիմք են հանդիսանում ընտանիքին օգնելու տարբեր տեսակի սոցիալական և հոգեբանական ծրագրերի ձևավորման համար: Դրանք նաև աղբյուր են հանդիսանում ընտանիքի հետ աշխատող մասնագետների պատրաստման գիտական սկզբունքների մշակման, ներընտանեկան հարաբերությունների շտկման համար: Ընտանիքին հոգեբանորեն օգնել նշանակում է օգնել ապահովելու, որ ներընտանեկան հարաբերությունները կարգավորվեն դրական ուղղությամբ, ինչը նշանակում է, որ ընտանիքն օգնում է

յուրաքանչյուր անդամի արդյունավետ զարգանալ: Ընտանիքում բացասականին պետք է հակադրել դրանում առկա դրականը՝ թե՛ բովանդակային-ընթացակարգային, թե՛ արժեքային-մշակութային համատեքստում: Ներընտանեկան հարաբերությունների հոգեբանության առանցքային խնդիր է դիսֆունկցիոնալ և առողջ ընտանիքի հոգեբանական բնութագրերի ուսումնասիրությունը: Ընտանիքի հոգեբանությունը շատ կարևոր է երեխաների համար: Երեխայի բնականոն զարգացումը և հասարակության մեջ համապատասխան դերերի ստանձնումը ենթադրում են նրա կենսական պահանջմունքների բավարարում և դաստիարակության ապահովում: Եվ այս առումով կարևոր դեր ունի ընտանիքը՝ իր առողջ ու ջերմ մթնոլորտով: Ընտանիքի հոգեբանությունը բարդ սոցիալ-մշակութային միջավայր է, որտեղ և որի ազդեցությամբ ձևավորվում և կայանում է երեխայի ես-ը: Որպես կանոն՝ ընտանիքների մեծ մասին հաջողվում է երեխաների խնամքի համար ցանկալի պայմաններ ստեղծել, բայց լինում են և այնպիսիք, որոնք ձախողվում են: Մերունդների հստակ սահմանը ընտանիքի կառուցվածքի հիմնական բաղադրիչներից մեկն է: Հասկանալի է, որ ծնողներն ու երեխաները հավասար չեն «իշխանություն» և «պատասխանատվություն» հասկացությունների առումով: Փոխադարձ համերաշխ ծնողները, այսպես ասած, ընտանիքի ողնաշարն են, որոնք ապահովում են երեխաների անվտանգության զգացումը: Սակայն առողջ ընտանիքը հիմնված է ոչ թե երեխաների նկատմամբ ծնողների գերակայության վրա, այլ այն, որ առաջինի ուժն ապահովում է երկրորդի անվտանգությունը: Քանի որ այս ուժը հստակորեն ճանաչված և անկասկած է, կարիք չկա, որ ծնողները միշտ բացահայտորեն դրսևորեն և մշտապես ապացուցեն դրա գոյությունը թե՛ երեխաներին, թե՛ իրենց: Նրանք խրախուսում են բաց լինել հարաբերություններում

Կոնֆլիկտներ

Ցավոք, ամուսինները բավականին հաճախ հանդիպում են ընտանեկան խնդիրների: Սա կարող է հանգեցնել կոնֆլիկտների ու վեճերի: Այս դեպքում խնդիրների լավագույն լուծումը կլինի ոչ թե ընկերների և հարազատների հետ խորհրդակցելը, ինչպես հաճախ անում են ամուսինները, այլ այցելել ընտանեկան հոգեբանի, ով հստակ գիտի, թե ինչպես դուրս գալ այս իրավիճակից և պահպանել հարաբերությունները: Հոգեբանները բացահայտել են ժամանակակից ընտանիքների հիմնական խնդիրները, որոնք 80% դեպքերում կապված են աշխատանքի և ֆինանսների հետ: Նաև շատ հաճախ ընտանիքում կոնֆլիկտները առաջանում են սիրո և երջանկության պակասի, շրջապատող աշխարհի և նպատակների վերաբերյալ ամուսինների տարբեր տեսակետների պատճառով: Ընտանեկան կոնֆլիկտների հիմնական պատճառները հոգեբանները համարում են անհամատեղելիությունը: Հոգեբանությունը սահմանում է հակամարտությունը որպես երկու անհատների կամ անհատների խմբերի միջև փոխըմբռնման բացակայություն: Կոնֆլիկտի ամենատարածված ձևը՝ ընտանեկան կոնֆլիկտի հոգեբանությունը, դրա դրդապատճառներն ու լուծումները:

Ընտանիքը գլխավորն է ցանկացած մարդու կյանքում: Նաև շատ հաճախ ընտանիքում կոնֆլիկտները առաջանում են սիրո և երջանկության պակասի, շրջապատող աշխարհի և նպատակների վերաբերյալ ամուսինների տարբեր տեսակետների պատճառով: Ընտանեկան կոնֆլիկտների հիմնական պատճառները հոգեբանները համարում են անհամատեղելիությունը, ամուսինների բնավորությունները, դավաճանությունն ու խանդը, կյանքի, արժեքների և շահերի տարբեր հայացքները, ամուսինների տարբեր դիրքորոշումները երեխայի դաստիարակության հարցում, կենցաղային և ֆինանսական խնդիրներ:

Ընտանեկան կոնֆլիկտների լուծման գործում ամենակարևորներից մեկը խնդիրների բացահայտումն է ըստ դրանց նշանակության և լուծման հրատապության, հիմնական և երկրորդական: Հիմնականները կոչվում են այնպիսի խնդիրներ, «որոնք նախ և առաջ լուծում են պահանջում և որոնց լուծումը ենթադրում է.

Ցանկացած կոնֆլիկտի ժամանակ երկու գործընկերներն էլ ունենում են այսպես կոչված խառը զգացողություններ: Մի կողմից, բոլորը թշնամություն, զայրույթ կամ

ատելություն են զգում մյուսի նկատմամբ, ցանկություն, որ հակառակորդը զիջի իր դիրքը, մյուս կողմից՝ հակառակորդներն ունեն ավելի բարեհաճ զգացմունքներ, որոնք առաջացել են նախորդ հարաբերությունների ամբողջությունից, ինչպես նաև ցանկությունից: փոխըմբռնման և համաձայնության համար:

Իմանալով դա, կոնֆլիկտային իրավիճակում, անհրաժեշտ է ուշադիր վերլուծել ձեր զգացմունքները կոնկրետ դեպքերում:

Հակամարտող կողմերի միջև հաղորդակցության բացությունն ու արդյունավետությունը. սա հակամարտության կառուցողական կարգավորման հիմնական պայմանն է: Ուստի, երբեմն կոնֆլիկտի հենց սկզբում իմաստ ունի ռիսկի դիմել և հնարավորինս լիարժեք, նույնիսկ կոշտ ձևով, միմյանց արտահայտել այն, ինչ զգում եք: Այս պահին անիմաստ է փորձել ինչ-որ բան լուծել, գլխավորը զուգընկերոջը չնեղացնելն ու նվաստացնելն է:

Հակամարտությունն ավելի հաջող է լուծվում, եթե երկու կողմերն էլ շահագրգռված են ինչ-որ ընդհանուր արդյունքի հասնելու մեջ, որը խրախուսում է համագործակցությունը:

Ամուսնական կոնֆլիկտների լուծման կառուցողականությունը, ինչպես ոչ մի ուրիշը, առաջին հերթին կախված է ամուսինների՝ հասկանալու, ներելու և զիջելու կարողությունից:

Ծնողների և երեխաների միջև կոնֆլիկտների պատճառները կոնֆլիկտային իրավիճակների հիմնական պատճառը լսելու չկամությունն է: Փոքր երեխաները փորձում են մանիպուլյացիայի ենթարկել իրենց ծնողներին, իսկ դեռահասները ցանկանում են ազատություն գտնել և խուսափել բարոյականությունից: Կոնֆլիկտում միշտ երկու մարդ է մեղավոր. Պատճառները՝ անտեսելով երեխայի ցանկությունները: Ծնողները իրենց համարում են գլխավորը, ուստի չեն լսում երեխայի կարծիքը: Ծնողների զբաղվածությունը. Աշխատանքի և տնային գործերի պատճառով երեխաների համար ժամանակ չի մնում: Ծնողների անտարբերությունը. Ամենավատ բանը, որ երեխան կարող է ապրել, դա այն է, երբ նա չի հետաքրքրվում մայրիկով և հայրիկով: Չափազանց վերահսկողություն. այդ պատճառով հակամարտությունը հասունանում է ծնողների և դեռահասների միջև, ովքեր իրենց չափահաս և անկախ են համարում: Տարբերություններ ճաշակի և կյանքի նկատմամբ հայացքների միջև:

Ծնողները փորձում են պարտադրել իրենց տեսակետը, պատմել, թե ինչպես ճիշտ
ապրել: Դեռահասները կյանքի նկատմամբ բոլորովին այլ հայացք ունեն: Այս տեսակի
կոնֆլիկտը առօրյա կյանքում ամենատարածվածներից է: Սակայն որոշ չափով այն
շրջանցվում է մասնագետների՝ հոգեբանների և ուսուցիչների ուշադրությամբ: Մենք
չենք դիտարկում սերունդների կոնֆլիկտի խնդիրը, որը շատ ավելի լայն է և
ակտիվորեն մշակվում է սոցիոլոգների կողմից: Կոնֆլիկտի խնդրի շուրջ 700-ից ավելի
հոգեբանական և մանկավարժական աշխատություններից դժվար թե լինի մեկ
տասնյակ կամ երկու հրապարակում, որը կ կենտրոնանալ ծնողների և երեխաների
միջև կոնֆլիկտների վրա: Այն սովորաբար ուսումնասիրվում է ավելի մեծ
ուսումնասիրությունների համատեքստում. ընտանեկան հարաբերություններ,
տարիքային ճգնաժամեր, ամուսնական կոնֆլիկտների ազդեցությունը երեխաների
զարգացման վրա և այլն: Այնուամենայնիվ, անհնար է գտնել ընտանիք, որտեղ
ծնողների և երեխաների միջև կոնֆլիկտներ չլինեն: Նույնիսկ բարեկեցիկ
ընտանիքներում, ավելի քան 30% դեպքերում, կան կոնֆլիկտային հարաբերություններ
(դեռահասի տեսանկյունից) երկու ծնողների հետ:

Երեխաների տարիքային ճգնաժամերը համարվում են նրանց աճող կոնֆլիկտի
գործոններ: Տարիքային ճգնաժամը երեխայի զարգացման մի փուլից մյուսը
անցումային շրջան է: Կրիտիկական շրջաններում երեխաները դառնում են չարաճճի,
քմահաճ, դյուրագրգիռ: Նրանք հաճախ հակասության մեջ են մտնում ուրիշների,
հատկապես ծնողների հետ: Բացասական են վերաբերվում նախկինում կատարված
պահանջներին՝ հասնելով համառության: Առանձնացվում են երեխաների հետևյալ
տարիքային ճգնաժամերը. առաջին տարվա ճգնաժամ (անցում մանկությունից մինչև
վաղ մանկություն); «երեք տարի» (անցում վաղ մանկությունից մինչև
նախադպրոցական տարիք); ճգնաժամ 6-7 տարի (նախադպրոցականից տարրական
դպրոցական տարիքի անցում), սեռական հասունացման ճգնաժամ (անցում
տարրական դպրոցից պատանեկություն - 12-14 տարեկան); դեռահասների ճգնաժամ
15-17 տարեկան:

Ամենից հաճախ ծնողների մոտ կոնֆլիկտներ են ծագում դեռահասների հետ:
Հոգեբանները առանձնացնում են դեռահասների և ծնողների միջև կոնֆլիկտների
հետևյալ տեսակները. ծնողական անկայուն վերաբերմունքի հակամարտություն

(երեխային գնահատելու չափանիշների մշտական փոփոխություն), գերխնամքի հակամարտություն (չափազանց խնամակալություն և չափազանց ակնկալիքներ), սեփական իրավունքների նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունքի բախում (հրահանգների և վերահսկողության ամբողջություն), հայրական իշխանության հակամարտություն (հակամարտությունում սեփական ուժերին ցանկացած գնով հասնելու ցանկություն):

Սովորաբար երեխան իր ծնողների պնդումներին արձագանքում է արձագանքներով (ռազմավարություններ):

- ընդդիմություն (բացասական բնույթի ցուցադրական գործողություններ);

- մերժում (ծնողների պահանջներին անհնազանդություն);

- մեկուսացում (ծնողների հետ անցանկալի շփումներից խուսափելու, տեղեկատվության և գործողությունների թաքցնելու ցանկություն):

Ելնելով դրանից՝ ծնողների և երեխաների միջև կոնֆլիկտների կանխարգելման հիմնական ուղղությունները կարող են լինել հետևյալը.

1. Բարձրացնել ծնողների մանկավարժական մշակույթը, ինչը թույլ է տալիս հաշվի առնել երեխաների տարիքային հոգեբանական բնութագրերը, նրանց հուզական վիճակները.

2. Ընտանեկան կազմակերպություն կոլեկտիվ հիմունքներով. Ընդհանուր հեռանկարները, որոշակի աշխատանքային պարտականությունները, փոխօգնության ավանդույթները, ընդհանուր հոբբիները հիմք են հանդիսանում առաջացող հակասությունների բացահայտման և լուծման համար.

3. ուսումնական գործընթացի հանգամանքներով բանավոր պահանջների ամրապնդում. հետաքրքրություն երեխաների ներաշխարհի, նրանց հոգսերի և հոբբիների նկատմամբ.

Ըստ հոգեբանների (Դ. Լաշլի, Ա. Ռոյակ, Տ. Յուֆերովա, Ս. Յակոբսոն) փոքր երեխաների հետ կոնֆլիկտներում ծնողների կառուցողական վարքագծին կարող են նպաստել հետևյալը.

միշտ հիշեք երեխայի անհատականությունը.

հաշվի առնել, որ յուրաքանչյուր նոր իրավիճակ պահանջում է նոր լուծում.

փորձեք հասկանալ փոքր երեխայի պահանջները.

հիշեք, որ փոփոխությունը ժամանակ է պահանջում.

ընկալել հակասությունները որպես նորմալ զարգացման գործոններ.

ցուցաբերել կայունություն երեխայի նկատմամբ.

հաճախ առաջարկում են մի քանի այլընտրանքների ընտրություն.

հաստատել կառուցողական վարքագծի տարբեր տարբերակներ.

համատեղ ելք փնտրել՝ փոխելով իրավիճակը.

նվազեցնել «անհնարների» թիվը և ավելացնել «հնարավորների» թիվը. կիրառել պատիժները սահմանափակ՝ պահպանելով դրանց արդարությունն ու անհրաժեշտությունը.

երեխային հնարավորություն տալ զգալ իր չարագործությունների բացասական հետևանքների անխուսափելիությունը.

տրամաբանորեն բացատրել բացասական հետևանքների հնարավորությունը.

Ընտանեկան կոնֆլիկտների ազդեցությունը երեխայի վրա

Կոնֆլիկտային ընտանիքում մեծացած երեխան, տեսնելով ու զգալով ծնողների թշնամական վերաբերմունքը միմյանց նկատմամբ, ձեռք է բերում հաղորդակցման բացասական փորձ: Նա դադարում է հավատալ, որ կնոջ ու տղամարդու հարաբերություններում կարող են հաստատվել ընկերական ջերմ ու սիրալիք փոխհարաբերություններ: Երեխան ժամանակից շուտ հիասթափվում է մարդակային փոխհարաբերություններից, այդ պատճառով ձեռք չի բերում համագործության դրական փորձ: Որը շատ կարեւոր դեր է խաղում երեխայի զարգացման ու դաստիարակության գործում:

Երեխաները ցավագին են տանում ծնողների անհամերաշխությունը: Կան ծնողներ, որոնք կարծում են ,թե երեխան ոչինչ չի նկատում ու որ զբաղված է խաղով: Սակայն երեխաների աչքից ոչինչ աննկատ չի մնում՝ ո՛չ թեժ կռիվները, ո՛չ փոխադարձ սառնությունը: Երեխաներ պարզապես պարփակվում է իր մեջ՝ փորձելով դուրս մղել ցավի զգացումը, հնարավոր է որ նա այդ ցավը կրի ամբողջ կյանքի ընթացքում: Կոնֆլիկտների նկատմամբ պատասխան հակազդեցության ուժն ու խորությունը կախված են երեխայի խառնվածքից , դաստիարակությունից, տարիքից եւ այլն: Նույնիսկ շատ փոքր տարիքի երեխաները զգում են ծնողների միջեւ ստեղծված կոնֆլիկտային հարաբերությունները: Նախադպրոցական տարիքի երեխաները եւս նրբորեն զգում են ծնողների վեճերը ու բավականին իմաստավորված հակազդեցություն ցույց տալիս դրանց: Երբ ծնողների հարաբերություններում ինչ-որ բան փոխվում է, երեխան ուզում է հասկանալ ստեղծված իրավիճակը ու փորձում հարմարվել նոր հարաբերություններին: Երեխան ցանկանում է երկուսի հետ էլ մտերմություն պահպանել՝ հայտնվելով մեկ մոր կողմը, մեկ՝ հոր: Այդպիսի վարքը հանգեցնում է երեխաների մեջ ստախոսության, շողոքորթության, շահախնդրության ինքնամփոփության ձեւավորմանը: Այդ երեխաները որպես օրինաչափություն միշտ տխուր են լինում, նրանք դժվարությամբ են շփվում իրենց հասակակիցների հետ, կարող են առաջ գալ հիվանդագին երեւոյթներ՝ ներքոգ, գլխացավ: Նման դեպք եղել է իմ պրակտիկայում, երբ երեխան տան եղած վեճերից հետո սկսում էր անկախ իր կամքից թարթել աչքերը: Եւ ես

հասկանում էի ,որ դա երեխայի ինքնապաշտպանական մեխանիզմի աշխատանքի արդյունքն է:Երեխաների ներոզների ու վախերի ուսումնասիրությամբ զբաղվող գիտնականները (Ջախարով Ա.)պնդում են, որ ծնողների միջև առաջացած վեճերը կարող են երեխայի մեջ առաջ բերել դիստրես:Այն ազդում է նրա օրգանիզմի վրա.իջեցնում է դիմադրողականությունը,խախտում հոգեկան անդորրը:

Իմ փորձից ելնելով կարող եմ ասել, որ նման ընտանիքի երեխաները թերահավատորեն են վերաբերում իրենց ծնողներին:Հետևելով աշակերտներիցս մեկի վարքագծին եկել եմ այն եզրակացությանը, որ կրտսեր դպրոցական տղան բացառապես չէր ենթարկվում մորը՝ պատճառը այն էր, որ մորը միշտ նսեմացնում էին տանը :Մայրը կորցրել էր իր հեղինակությունը երեխայի աչքերում:

Երեխան ունի մեծահասակ հարազատին վստահելու,նրա կողմից իրեն պաշտպանված զգալու պահանջ:Եթե երեխան զրկված է այդ պաշտպանվածությունից,փոխում է իր վարքը:Երեխայի մեջ առաջանում է ագրեսիա,մարդկանց նկատմամբ դրսեւորում են անվստահություն,ժամանակից շուտ սեռական հետաքրքրություն:

Իրենց տարաձայնությունների եւ անձնային առանձնահատկություններից ելնելով՝ հաճախ ծնողներն էլ չեն կարողանում ժամանակին ու համաձայնեցված հարմարվել երեխային,որը կարիք ունի անհատական,հոգատար,համբերատար վերաբերմունքի:

Որպես հետեւանք՝ երեխայի մեջ առաջանում են հուզական խանգարումներ,որոնց հաջորդում են որոշակի խոչընդոտներ՝ ծնողների հետ հարաբերություններում:Դա էլ իր հերթին առաջացնում է ծնողների պատասխան աֆեկտիվ ռեակցիան, ու ստեղծվում է ընտանեկան հարաբերությունների խանգարումների բարդ շղթա:

Երեխայի մեջ աֆեկտիվ ռեակցիա առաջացնող,հաջորդ, ոչ պակաս կարևոր գործոնը ծնողների կողմից առաջ քաշվող պահանջների ու իրենց իսկ վարքի անհամապատասխանությունն է:

Դիտարկել եմ մի քանի դեպք՝

. Անհավասարակշռված ու եսասեր ծնողը իր երեխայից պահանջում էր հնազանդություն, չափավորություն:

. Ծնողը հակում ուներ ուշանալու, բայց երեխայից պահանջում էր օրվա ռեժիմ կատարում:

. Մայրը անընդհատ ընդհատում է դիմացինին շքայց բողոքում է երեխայի ազուսպ լինելուց:

. Շատ ծնողներ չեն լսում իրենց զավակին, բայց բողոքում են երեխայի համառությունից:

Այս շարքը անվերջ կարելի է շարադրել: Ծնողները չեն նկատում իրենց թերությունները, բայց այդ թերությունները տեսնում ու զգում են երեխաները:

Իմ կարծիքով մեծ է ուսուցչի դերը այս հարցում, քանի որ ճանաչելով իր աշակերտին, գիտենալով նրա ուժեղ ու թույլ կողմերը կարող ենք համալիր մոտեցում ցուցաբերել՝ ընդգրկելով նաև ծնողներին:

«Լավ դպրոցը ոչ թե փոխարինում, այլ լրացնում է ընտանեկան դաստիարակությունը», - ասել է Սփոքր:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Այսպիսով, ամփոփելով վերը նշվածը պետք է եզրակացնել, որ ընտանիքի անառողջ մթնոլորտը, ամուսինների կոնֆլիկտային հարաբերությունները միանշանակ բացասական ազդեցություն են գործում երեխայի վրա :

Ցանկացած ընտանիքում վեճերն ու կոնֆլիկտներն անխուսափելի են, ուստի յուրաքանչյուր մեծահասակ ամուսնական զույգ պետք է սթափ գիտակցի, որ պատասխանատվություն է կրում ձևավորելու և դաստիարակելու առողջ երեխա: Այդ պատճառով ընտանիքում պետք է.

Յուրաքանչյուր երեխա ունեցող ամուսիններ պետք է հակված լինեն հարթել ընտանեկան կոնֆլիկտները՝ երեխաների բացակայությամբ: Ծնողները մշտապես պետք է հիշեն ,որ եսասիրության, սեփական պահանջմունքներին հագուրդ տալու միտումը ընտանեկան կյանքում երեխաների ներդաշնակ դաստիարակության համար մեկ թշնամին է:

Ընտանիքը հասարակության մի մասնիկ է ու ընտանիքի խնդիրները լուծելու, երեխաներին սատարելու համար գոյություն ունեն շատ կառույցներ՝ դրանցից է նաև դպրոցը: Շատ կարևոր է ուսուցչի դերը կոնֆլիկտային ընտանիքում մեծացող երեխայի վրա: Արդյունքի հասնելու համար ուսուցիչը պետք է շատ հոգատար լինի, նրբանկատ, համբերատար , ընտրի ճիշտ մեթոդներ երեխաների հետ աշխատելիս:

Գրականություն

Психология семейных отношений: С.А.Веклова -2005

Психология и педагогика.А.А.Радугин -1999

Ընտանիք եւ դպրոց-գիտամեթոդական ամսագիր-2010,2013

Սեդրակյան Ս.Ս. Ընտանիքի հոգեբանություն. Երևան:Ուրարտու համալս., 2010, էջ 216-2018:

Կայք

<https://seldonsk.ru/2019/01/3139/>

https://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/psihologiya_i_pedagogika/SEMENAYA_PSIHOLOGIYA.html